

Creix la inestabilitat en les trajectòries laborals

06/2012 - Sociologia. El mercat de treball espanyol es caracteritza pel fort pes de la contractació temporal. Malgrat això, són poques les investigacions que han analitzat l'efecte d'aquesta inestabilitat des d'una perspectiva longitudinal. Investigadors de la UAB han estudiat fins a quin punt aquesta inestabilitat laboral té un efecte continuat en el temps, fins al punt de produir trajectòries laborals permanentment precàries. També han identificat quins són els col·lectius que més pateixen aquestes trajectòries discontinües i els principals factors que hi porten. El gènere, l'edat i el nivell d'estudis es troben entre les variables més importants a l'hora de determinar els itineraris precaris, els quals, no obstant, s'estenen a grups cada vegada més grans de la població treballadora.

Tot i la destrucció d'ocupació temporal que la crisi econòmica està causant arreu de l'Estat Espanyol, la taxa de temporalitat tant a Catalunya com al conjunt de l'Estat és de les més altes de tota Europa (18,6 % i 23,8 %, respectivament, segons les dades del primer trimestre de 2012 de l'Enquesta de Població Activa). Tanmateix, el fenomen de la temporalitat ha estat molt poc estudiat des del punt de vista longitudinal, fins al punt que és molt difícil determinar en quina mesura existeixen trajectòries laborals en què la temporalitat és una característica permanent. Tampoc es coneix si aquests contractes temporals es combinen al llarg del temps amb situacions d'atur o inactivitat, o si, al contrari, suposen un estadi cap a una situació laboral més estable. Finalment, també s'ignora si les trajectòries més precàries es concentren en uns determinats perfils socials o si en els darrers anys s'han generalitzat a tota la població. Totes aquestes qüestions es varen abordar en un estudi que va prendre com a període de referència els anys 2001 a 2006. Aquest període correspon als anys previs a l'actual crisi econòmica, en què s'han aprofundit les reformes flexibilitzadores del període anterior.

L'Estat espanyol es caracteritza per la manca de bones bases de dades laborals de caràcter longitudinal. Per a la nostra anàlisi es va utilitzar el Panell de Desigualtats de la Fundació Jaume Bofill (PaD). En l'explotació d'aquestes dades es varen seleccionar totes aquelles persones de la mostra que havien tingut algun tipus d'activitat laboral entre els anys 2001 i 2006, i es varen treballar totes les variables vinculades a l'activitat laboral i formativa, així com totes les que permetien identificar el perfil socio-econòmic dels casos. El PaD fa referència només a la població catalana, però els resultats obtinguts es poden extrapolar a la resta de l'Estat en la mesura en què el marc regulador del mercat laboral és el mateix i les dinàmiques d'ocupació han seguit pautes molt similars. De fet, com s'ha assenyalat, no es buscava tant establir un "recompte" com veure la influència de la contractació temporal sobre les trajectòries i caracteritzar els perfils més afectats. Les dades provinents del PaD es varen treballar amb tot un conjunt de tècniques d'anàlisi multivariable que varen permetre classificar els diferents tipus de trajectòria, així com identificar les variables que tenien un efecte causal.

Els resultats de l'anàlisi mostren que, efectivament, existeixen treballadors i treballadores que més enllà dels primers anys d'inserció laboral han experimentat al llarg de la seva trajectòria laboral situacions permanents de precarietat. De fet, l'anàlisi de les dades permet establir cinc tipus principals de trajectòries, dues de les quals són notòriament discontinües. Les dues trajectòries que més clarament es caracteritzen per la discontinuïtat –que vàrem anomenar de discontinuïtat femenina i de precarietat– són aquelles en què es combinen períodes de contractació temporal i d'inactivitat (sobre tot en la trajectòria de discontinuïtat femenina) o de contractació temporal i atur (sobre tot en la de precarietat). També es va identificar un tipus de trajectòria caracteritzada fonamentalment per l'encadenament de contractes temporals -a aquesta trajectòria se li va donar el nom de temporalitat crònica. Finalment, les trajectòries que recollien aquells casos en què la contractació temporal tenia poca incidència, es varen anomenar trajectòria lineal i trajectòria professional. La diferència principal entre aquestes dues darreres trajectòries és que la segona recollia els casos en què es donava progressió professional, mentre que en la primera aquest fet no es donava.

Pel que fa als perfils socials de les persones que experimenten les trajectòries més discontinües, els resultats mostren una presència molt important de dones tant en les trajectòries de discontinuïtat femenina com en les de precarietat. En el primer

tipus de trajectòria s'hi troben sobre tot dones de més de 55 anys i en la segona dones de menys de 39 anys. L'anàlisi causal realitzada confirma (amb matisos) l'associació d'aquestes trajectòries a la variable gènere. Aquesta mateixa anàlisi causal mostra també el paper de l'edat com a factor determinant de les trajectòries més discontinües, ja que com més jove s'és més probabilitat d'haver experimentat una trajectòria discontinua es té. La tercera variable explicativa rellevant és el nivell de formació, que és baix en les persones que tenen les trajectòries més precàries. No obstant això, aquelles persones joves amb estudis superiors també experimenten trajectòries sense cap mena de contractació estable, mostra d'això és la trajectòria que s'ha designat amb el nom de temporalitat crònica.

Les dades analitzades no permeten afirmar categòricament que ens trobem davant d'una ruptura de tipus generacional. Però sí es pot afirmar que les trajectòries discontinües es van estenent més enllà de les dones amb escassa formació, i que per aquelles persones fins a 40 anys, afecten tant a homes com dones, independentment del seu nivell de formació. Quan es disposi de sèries estadístiques més llargues es podrà confirmar si aquestes persones nascudes a partir dels anys 70 han aconseguit desenvolupar trajectòries més estables o si, com fa sospitar el context econòmic actual, s'ha produït un punt de no retorn per una bona part de la població treballadora.

Joan Miquel Verd

Departament de Sociologia

“La inestabilidad del empleo en las trayectorias laborales. Un análisis cuantitativo” Joan Miquel Verd; Martí López-Andreu, Revista Española de Investigaciones Sociológicas, Núm. 138, pp. 135-148. Abril-Junio 2012. ISSN: 0210-5233